

Maturita kontumačně? Proč ne

ŠKOLA
Radky
Kvačková

Teď se nejspíš ukáže, že to, co škola dává, nejsou jen vědomosti, ale hlavně sociální kontakty s vrstevníky. Ty televizní ani internetové lekce nenahradí a zejména starší děti to začínají pociťovat už teď. Ale všechno špatné může být nakonec pro něco dobré. Třeba se jim konečně ty chytré telefony a tablety přejedí.

Teď mají osobní kontakt hlavně s rodiči, což je ovšem taky dvojsečné. Na jednu stranu to zejména mladším dětem prospěje, na druhou se děti stávají svědky hovorů mezi dospělými, které je mohou dost vyděsit, nehledě na to, že ponorková situace napomáhá i rodinným hádkám. Takže pozor!

Nechtěla bych být šedesátiletou učitelkou, která má najednou přejít na internetovou výuku. Na síti je spousta pomůcek a nápadů, i ministerstvo školství poskytuje v tomto směru docela dobré informace, ale co si budeme povídat, zejména starší kantorky, které jinak naše školství zachraňují, nebyvají například ve videokonferencích zrovna doma. Práce s těmito nástroji totiž vyžaduje celkem pokročilé digitální dovednosti. Ostatně tam, kde škola výuku na dálku zvládá dobře, ji nemusejí zvládat ani všichni rodiče, jejichž součinnost se, hlavně u mladších žáků, očekává. Stěžovat si ale nemá cenu, berme to jako zocelování bojem. Vsadím se, že než tahle koronavirová krize pomine, budou ve využívání moderních technologií o skok zběhlejší i ti, kdo tuhle disciplínu moc nemuseli. Je ale třeba jim pomáhat. Ne nadávat.

Rodiče, kteří si dřív často stěžovali, jak jsou ty učitelky jejich dětí nemožné, teď píšou: „Po několika pokusech o domácí výuku navrhuji plošné zvýšení platů učitelů, nejlépe na desetinásobek.“ Uklidňovat nás může vědomí, že v tom nejsme sami. V Americe se objevují na internetu podobná slova, ale taky rady. Jedna říká (překládám): „Zdá se mi divné, proč všichni tolik řeší, že děti zameškají vyučování. Což takhle využít těchto týdnů například k tomu, abychom děti naučili vařit, zehlit, přišívát knoflíky, mluvit spolu a respektovat se, pomáhat si. Ne všechno důležité se člověk naučí ve škole!“

Možná je čas i na úvahy. Jednu mi poslal přítel Jiří z Brna. Má jen pár slov a tři krátké body: 1. Lidé se měli dobeře, planeta strádala. 2. Lidé onemocněli, planeta se uzdravuje. 3...???

Nejnovější zpráva říká, že přijímačky na střední školy se mají konat čtrnáct dní po otevření škol, maturity se pak odehrají po nich, a to bez písemek z českého a cizího jazyka.

Přemýšlím, co by se stalo, kdyby nebyly, myslím, že nic moc. Konečně studenti čtvrtých ročníků mají svá středoškolská studia potvrzená celkem sedmi vysvědčeními, osmé by se taky nakonec dalo napsat. Pravda, jednotná maturita se zaváděla proto, že se nezadámkuje všude stejně, tak aby se dalo lépe srovnávat. Ale svět by se nezbořil, kdyby se jednou nesrovnávalo. Možná by se v budoucnu dokonce ukázalo, že to není až tak důležité. Nebo že by se dalo srovnávat jinak.

Online smršť. O digitalizaci výuky se v poslední době hodně mluví, teď ji české školství bylo nuceno začít aplikovat téměř ze dne na den.

ILUSTRÁČNÍ FOTO SHUTTERSTOCK

Škola na dálku

Jak vypadá distanční výuka v čase koronaviru? Někde učí online, jinde si nevědí rady

LUCIE KOCUROVÁ

Je pondělí, půlka března, dvě hodiny odpoledne. Osmiletá Viktorie ale nesedí v pestře vyzdobené třídě ve své škole na pražském Žižkově, nýbrž zhruba o sto kilometrů severním směrem, na chalupě, kam rodina odjela z velkoměsta. Přes notebook svých rodičů se připojila k internetu a čeká, až jí začne hodina nepovinné anglické konverzace. Během krátké chvíle se na monitoru objevuje tvář její učitelky, na boční liště vidí svoje spolužáky, kteří si mávají, evidentně šťastní, že jsou zase ve spojení. „Viki is here... Maty is here... Dominik is here... We can start! How are you, children?“ zní z monitoru.

Podobné scény se dnes odehrávají v pokojících a obývacích nejen po celém Česku, ale i ve zbytku Evropy, v Asii i v Americe. Pandemie nemoci Covid-19 uzavřela doma miliony dětí, školy jsou zavřené a učitelé i ředitelé musejí prakticky ze dne na den řešit otázku, jak vzdělávat své žáky v době, kdy není v dosahu tabule, křída ani osobní výklad. A jak už to bývá, přístup se liší škola od školy a učitel od učitele.

Můžeme začít od třeačky Viktorie z Prahy: zatímco anglickou konverzaci vede její učitelka z domu přes Google Meet, úkoly z matematiky dostává dívka z učebnice a pracovních sešitů. Má si je napsat a schovat do doby, kdy škola zase otevře. Češtinu pak vypracovává do pracovních listů, které vyplněné odesílá e-mailem. Že v tom rodiče mají zmatek? Není divu.

Uzavření škol proběhlo bez varování ze dne na den a školy neměly dost času se na nestandardní situaci připravit. Z rodičů se zase přes noc stali pedagogové, kteří teď kromě své vlastní práce, vaření a dalších věcí přejímají kontrolu nad vzděláním svých dětí. Každý dělá, co může a na co si troufá.

Pražská gymnázia přecházejí na online

Na gymnáziích a dalších středních školách je situace o něco jednodušší v tom, že studenti jsou samostatní, všichni mají e-mail, většina má k dispozici také notebook nebo smartphone s kamerou i připojení k internetu. Umějí využívat všech technických „vychytávek“, a často v tom bývají dokon-

ce výrazně napřed oproti svým učitelům. Současné uspořádání je tedy spíš výzvou pro vyučující. „Když se zavřely školy, dostali jsme jako pedagogický sbor školení, jak zacházet s nástroji Google. Je to intuitivní, sama bych nevěřila, jak snadno to zvládnou,“ říká Michaela Šedová, učitelka češtiny a společenských věd na Gymnáziu Thomase Manna v Praze 9. Škola online je v provozu od 9.00 do 12.10, lekce jsou půlhodinové s desetiminutovými přestávkami. „Je to super, myslím, že to pro nás všechny dost znamená. Studenti se aspoň nikde neshlukují, udrží si studijní návyky, nebudou pozadu. Udržíme se navzájem v tempu a dobré náladě,“ vysvětluje Šedová. I pro ni samotnou je situace náročná: kromě toho, že vyučuje svoje studenty, má doma vlastní děti – žáky své základní školy. Musí tedy dohlížet i na to, aby se učily a plnily úkoly. Velkou odměnou a motivací jsou pro ni nicméně ohlasy studentů i děkované mailly od rodičů.

Bez problémů probíhá výuka i na Pražském humanitním gymnáziu. Také pro ně bylo uzavření škol ze dne na den překvapením. „Naši maturanti byli strašně rozloženi, nejradši by se zabarikádovali ve škole a pokračovali ve výuce. Věděli jsme, že to musíme zvládnout co nejrychleji, už kvůli nim,“ říká zástupkyně ředitele Tereza Bočanová. Škola zvolila platformu Jitsi, učitelé vysílají z domu, každá třída má denně pět hodin. Studenti mají k dispozici Google Classroom, konzultovat můžou i prostřednictvím e-mailu. Maturanti mají zvláštní rozvrh ve skupinkách podle předmětů, z nichž plánují skládat závěrečnou zkoušku dospělosti.

Důležité je neztratit motivaci

Gymnázia a střední školy se víc mohou spoléhat na samostudium než základní školy. Dá se předpokládat, že studenti se učí dobrovolně, tudíž jejich motivace připojit se a něco dělat je vyšší než u dětí mladších. Navíc už nejsou závislí na přítomnosti, pomoci a pozornosti svých rodičů a dá se očekávat, že základní kompetence pro navazující samostatnou práci mají dávno zvládnuté. Na druhou stranu mnozí teenageri přistupují k současné situaci jako k nečekaným prázdninám a učít se rozhodně nehodlají. Důsledky pocítí, až se dveře škol znovu otevrou. Kdy to ale bude, zatím není

jisté. Podle prvních informací ministerstva školství měly být zavřené dva týdny, už teď se ale (zatím neoficiálně) mluví i o dvou až třech měsících. A to už bude rozdíl ve studijním přístupu znát.

I rodiny, co už nějakou dobu alespoň částečně online fungují, stojí před nejrůznějšími výzvami. Některé mají víc dětí, a jen jeden počítač. Jinde rodič pracuje z domu a nemůže svůj pracovní nástroj na půl dne dát z ruky. A co sociálně znevýhodněné děti, potomci samoživitelů, které taktak zaplatí obědy a družinu, ale na internet už peníze nemají? Domácí vzdělávání je výzva pro všechny.

Dávky učení musejí být přiměřené

„Když mi přišla v úterý odpoledne SMS, že od zítřka se školy zavírají, věděl jsem hlavně jedno: musíme se žáky zůstat v kontaktu,“ říká Jaroslav Jirásko, ředitel ZŠ K. V. Raise v Lázních Běléhrad. Požádal kolegy, aby mu do

Spousta dnešních dětí bude v budoucnu pracovat z domova. Nynější stav je může naučit sebeřízení a zodpovědnosti, což je velmi důležité.

pátku představili svou vizi toho, jak chtějí děti během koronavirových „prázdnin“ vzdělávat. Pak se sešli (ve dvou malých skupinkách) a sdíleli svoje představy a inspirace. „Dohodli jsme se, že musíme pracovat průběžně, zadávat úkoly maximálně na několik dnů dopředu a poskytovat žákům zpětnou vazbu kontinuálně. Pak jsme se zptali dětí, odkdy se chtějí učit, a jejich odpověď byla, že by rády začaly po obědě. Tak jsme se tomu přizpůsobili,“ říká Jirásko.

Škola využívá nástroj Office 365, děti dál dostávají k vyplnění kvízy přes Kahoot; učitelé dětem doporučují i online zdroje, jako jsou učebnice od nakladatelství Fraus a Nová škola či testy, které zpřístupnilo Scio. „Máme zhruba tři skupiny rodičů. Jedni rozhodně

nic dělat nehodlají, slušně nám sdělili, že nemají internet ani čas. Další naopak – zejména ti prvostupňoví – vyšilují, že se děti nudí a potřebují víc práce. Naprosťtá většina ale komunikuje s respektem, klade otázky a plní úkoly. Nejde o peníze, ale o priority,“ dodává Jaroslav Jirásko.

S řešením školy ve východních Čechách souhlasí i programový ředitel společnosti EDUin Miroslav Hřebecký. „Škola má žákům učivo dávkat a být s nimi v kontaktu průběžně. Učitel je odborník na svůj předmět a didaktiku. Má vědět, kolik času dětem úkoly zabere. Nelze školákům naložit učivo na měsíc a pak ho jen oznámkovat. Děti potřebují vědět, jak se jim učení daří, dostávat zpětnou vazbu,“ vysvětluje Hřebecký.

Fungujeme s tužkou a papírem

Učitelka Radka, která učí matematiku a fyziku na základní škole v Praze 8, by ráda své žáky dál učila, ale nemá žádné pokyny ani strategie od vedení školy. „Všichni čekají, že za dva týdny bude po všem. Naše škola tedy zadala pár úkolů na webu s tím, že si je pak zkontrolujeme,“ krčí Radka rameny a dodává: „Absolutně jsme zaspali dobu, z učitelského sboru z nás jen pár zvládá alespoň mailovou korespondenci a Skype. Zbytek jede na tužku a papír, na spoustu dětí nemám ani e-mail, tak nevím co dělat.“

Radka si s dětmi, jimž dělá třídění, vyměňuje povzbuzující zprávy na WhatsAppu. Posílá jim zatím spíš inspiraci a nápady, nechce děti přetěžovat. Uvědomuje si, že doma v karanténě, s vystresovanými rodiči, to nikdo nemá lehké. Navíc se děsí toho, jak se prohloubí už existující vědomostní rozdíly mezi dětmi. Někomu rodiče prostě pomůžou, někomu ne.

I s tím souhlasí Miroslav Hřebecký a dodává: „Rodiče by měli svoje děti motivovat, nastavit jim režim, přitáhnout je k učení. Neměli by ale úkoly dělat za ně, pokud si nevědí rady nebo nestíhají. Učitel potřebuje zpětnou vazbu, zda jsou jim zadané úkoly reálně splnitelné. Pokud zadá spoustu pracovních listů a rodiče je vyplní za dítě, aby nemělo průšvih, příště jich přijde ještě víc, protože učitel nemá tušení, že se to nedá stihnout.“

Následkem vládních opatření osiřely i posluchárny českých vy-

sokých škol, a to ještě dřív, než se po zkušebním období stihl rozjet nový semestr.

„Zatím je v tom trochu chaos. Některé fakulty mají již zavedený nějaký systém e-learningu a pořádají přednášky online, jiné své systémy zatím příliš nevyužívaly a vyučující se s nimi teprve učí. My se zatím doma učíme podle sylabu a čekáme, co bude. Všichni jsou ale nápomocní, učitelé odpovídají na maily bleskově a snaží se pomáhat, co to jde,“ říká Anežka Dašková, která studuje v Praze medicínu. Irena Reifová, učitelka z Fakulty sociálních věd UK, pro své studenty natáčí přednášky – a ty si pak mohou stáhnout. „Univerzita ale nemá žádný centrálně použitelný nástroj, každý z nás používá nějaký freeware. Nahrávání dlouho trvá a celé je to poněkud neohrabané, ale děláme, co můžeme,“ říká.

Studenti se ovšem v dnešní době mohou výrazně uplatnit i mimo školu. Někteří medicí z vyšších ročníků vypomáhají v nemocnicích, chemici míchají ve školách dezinfekce na ruce, studenti pedagogických fakult zase nabízejí hlídání a doučování – třeba po internetu. A všichni svorně doufají, že nejspoději v dalším semestru se zase setkají.

Krise přináší vývoj

Na současnou situaci nebyl připraven nikdo a každý se s ní musí poprat po svém – ředitelé, učitelé, žáci i rodiče. Některé školy musejí pochopit, že v domácí výuce na studenty nemohou nahrnout stejné množství učiva, jako by seděli v lavicích. Další zase čeká digitální revoluce – jak se opatření budou prodlužovat, bude čím dál jasnější, že s tabulí a pracovními listy si do budoucna nevystačí. Je to krize, ale z krizi se většinou rodí velké posuny.

„Myslím si, že spousta dnešních dětí bude v budoucnu pracovat z domova. Nynější stav je může naučit sebeřízení a zodpovědnosti, což je velmi důležité,“ říká Miroslav Hřebecký ze společnosti EDUin. A Tereza Bočanová z Pražského humanitního gymnázia dodává: „Neustále se vedou debaty o tom, jak je třeba redukovat učivo, a nikomu se do toho nechce. Myslím, že teď nastal ten správný čas, a vyplyne to organicky z této situace.“

Autorka je spolupracovnicí LN